

Универзитет у Београду
Факултет за специјалну едукацију
и рехабилитацију

НАЦИОНАЛНИ НАУЧНИ СКУП

Методе процене у специјалној едукацији и рехабилитацији

ЗБОРНИК РАДОВА

Београд
2018.

Универзитет у Београду
Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

**НАЦИОНАЛНИ НАУЧНИ СКУП
„МЕТОДЕ ПРОЦЕНЕ У СПЕЦИЈАЛНОЈ ЕДУКАЦИЈИ И
РЕХАБИЛИТАЦИЈИ”**

Београд, 24. децембар 2018.

ЗБОРНИК РАДОВА

Београд, 2018.

„МЕТОДЕ ПРОЦЕНЕ У СПЕЦИЈАЛНОЈ ЕДУКАЦИЈИ И РЕХАБИЛИТАЦИЈИ”
ЗБОРНИК РАДОВА

научни скуп националног значаја

Београд, 24. децембар 2018.

Издавач:

Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију (ИЦФ)
11000 Београд, Високог Стевана 2
www.faspep.bg.ac.rs

За издавача:

Проф. др Снежана Николић, декан

Главни и одговорни уредник:

Проф. др Миле Вуковић

Уредник:

Проф. др Гордана Одовић

Рецензенти:

Проф. др Драгана Маћешкић-Петровић, Универзитет у Београду – Факултет за
специјалну едукацију и рехабилитацију

Проф. др Весна Жигић, Универзитет у Београду – Факултет за
специјалну едукацију и рехабилитацију

Проф. др Јасна Хрнчић, Факултет политичких наука – Универзитета у Београду

Дизајн насловне стране:

Зоран Јованковић

Компјутерска обрада текста:

Биљана Красић

Штампа омота и нарезивање ЦД

Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију (ИЦФ)

Зборник радова је публикован у електронском облику – ЦД

Тираж: 200

ISBN 978-86-6203-120-4

Наставно-научно веће Универзитета у Београду – Факултета за специјалну
едукацију и рехабилитацију, на седници одржаној 13.12.2018. године,
Одлуком бр. 3/157 од 14.12.2018. године, усвојило је рецензије рукописа
Зборника радова „МЕТОДЕ ПРОЦЕНЕ У СПЕЦИЈАЛНОЈ ЕДУКАЦИЈИ И РЕХАБИЛИТАЦИЈИ”.

Зборник је настао као резултат Пројекта „МЕТОДЕ ПРОЦЕНЕ У СПЕЦИЈАЛНОЈ
ЕДУКАЦИЈИ И РЕХАБИЛИТАЦИЈИ” чију реализацију је сопственим средствима
подржао Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију.

РАЗЛИЧИТИ НИВОИ И МЕТОДЕ ПРОЦЕНЕ СОЦИЈАЛНЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ КОД ДЕЦЕ

Марија ЈЕЛИЋ

Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

Апстракт

У раду прегледног карактера разматрамо феномен социјалне компетентности у контексту различитих метода и нивоа процене социјалне компетентности код деце. Анализа издвојених радова организована је око одговора на два питања (1) Које показатеље и нивое социјалне компетентности можемо процењивати код деце? (2) Којим методама и поступцима можемо процењивати одређене показатеље социјалне компетентности? Анализом радова о социјалној компетентности као могуће тешкоће при процени социјалне компетентности издвојили смо: неусаглашеност око дефинисања појма социјалне компетентности, односно широк опсег различитих показатеља социјалне компетентности. У другом делу рада изложени су Интегративни модел социјалне компетентности, односно теза о три нивоа процене социјалне компетентности, те могућност операционализације и мерења социјалне компетентности. На крају рада указано је на импликације за праксу у смислу предузимања циљне интервенције у складу са проценом социјалне компетентности на сва три нивоа, као организованог система.

Кључне речи: социјална компетентност, нивои процене, методе процене, деца

УВОД

Због значаја које има на развој деце и младих интересовање истраживача за испитивање социјалне компетентности није новијег датума нити представља неистражено подручје. У литератури се у последње две деценије може наћи велики број радова посвећен испитивању социјалног понашања, социјалних вештина, бихејвиоралне компетенције, вршњачких односа, који се генерално могу сврстати у подручје изучавања социјалне компетенције. Широк опсег својстава и различитих показатеља које обухвата социјална компетентност чини да се много шта у појмовном смислу под њом подразумева, те се појам социјалне компетентности и

до данас сматра недовољно прецизно дефинисаним. Сложеност и комплексност овог конструкта рефлектује се и на методе и технике процене социјалне компетентности, а што се најбоље може сагледати кроз преглед досадашњих сазнања и различитих теоријских приступа у истраживању овог феномена.

Проблем дефинисања социјалне компетентности

Прегледом литературе стиче се утисак да дефиниција социјалне компетенције има онолико колико има истраживача који се баве том тематиком. Рана истраживања социјалне компетенције била су

усмерена на конструисање и испитивање ваљаности појединих тестова у оквиру концепта социјалне интелигенције, односно посредно су истраживала независност социјалне интелигенције у оквиру интелектуалних способности. Тада конструисани мерни инструменти давали су мере које се нису могле објаснити независним фактором социјалне интелигенције. Сагледан из садашње перспективе проблем је био у томе што тестови нису захватили компоненту социјалног функционисања већ су мерили само унутрашњу компоненту социјалне интелигенције која се односила на улогу когнитивних и емоционалних процеса у посредовању социјалног понашања. Ипак, у емпиријским радовима посвећених социјалној компетентности и данас најчешће варијабле истраживања представљају социокогнитивне вештине и способности појединца. Упркос разликама међу ауторима при селекцији вештина које су нужне за социјално компетентно понашање, постоји сагласност да постоје одређене когнитивне, социјалне и емоционалне способности и вештине које доприносе успешности у интеракцијама са другим људима. Ако наведене социјалне вештине имају важну улогу у одређивању социјално компетентног понашања, према Макфолу (McFall, 1982), требало би да буде очигледна значајна повезаност између социјалних вештина и исхода социјалног функционисања, као што је, на пример, популарност међу члановима групе. Слично наведеном Грешам и Елиот (Gresham & Elliot, 1987) сматрају да је социјална компетенција конструкт који обухвата адаптивно понашање и социјалне вештине у међусобној зависности. Највећи приговор одређењу социјалне компетенције као скупа специфичних вештина и способности тиче се чињенице да он социјално компетентно понашање

лоцира унутар појединца, при том не узимајући у обзир контекст и интеракције између појединаца.

Полазећи од концептуализације социјалне компетенције као флексибилног реаговања у социјалним ситуацијама и ефикасног функционисања у интерперсоналним односима, правац даљих истраживања био је усмерен на изучавање карактеристика социјалне интеракције. Форд и Тизакова (Ford & Tisak, 1983) предлажу дефиницију социјалне компетентности као остваривање важних друштвених циљева у специфичним социјалним контекстима, коришћењем одговарајућих процена, које доводе до позитивних развојних исхода. Специфичност ситуације и тип интеракције има врло јак утицај у одређивању оног што појединац опажа, те утиче на само понашање и одговор појединца (Dirks, Treat & Weersing, 2007a; Dodge, McClaskey & Feldman, 1985). То не значи да не постоје индивидуалне разлике у социјалним вештинама које су значајне за ефикасно социјално функционисање, већ да је потребно сагледати и контекст у којем је социјална компетенција дефинисана. У том смислу указје се и на значај критеријумима особе која процењује социјално понашање у датом контексту (Dirks, Treat & Weersing, 2010). Тако Макфол социјалну компетентност дефинише као оцену других људи да се индивидуа понаша ефикасно (McFall, 1982). Селман под социјалном компетенцијом подразумева развој социокогнитивних способности и знања, укључујући и капацитет за емоционалну контролу и одговарајуће понашање у специфичном контексту, које, с друге стране, сама особа и њена околина перципирају као ефикасно понашање и сходно томе, појачавају позитивно психосоцијално прилагођавање (Yeates & Selman, 1989).

Може се закључити да је дефинисање концепта социјалне компетенције веома сложен посао с обзиром да испољавање социјалних вештина зависи од циљева појединца у конкретном контексту, узраста, когнитивних способности, извора процене и бројних других индивидуалних и срединских корелата. Најшире гледано социјална компетенција значи ефикасно функционисање у социјалном контексту, а социјалне вештине су битна детерминанта социјално компетентног понашања (Cavell, 1990; Dirks, Treat & Weersing, 2007b; Rose-Krasnor, 1997). У складу са различитим теоријским приступима аутора, у неким истраживањима се као показатељи социјалне компетентности процењују социјалне вештине деце, у другима позитивни (про-социјално понашање, вршњачка прихваћеност) или негативни (агресивно или повучено понашање, проблеми са вршњацима) социјални исходи, или пак више различитих облика понашања. Анализом различитих приступа и одређења социјалне компетенције, а која се свде на само неке од њених детерминанти, Роуз-Краснор (Rose-Krasnor, 1997) предлаже дефиницију по којој ефикасност у социјалним интеракцијама подразумева заједнички продукт понашања индивидуе у конкретном контексту и реаговања њене друштвене околине при чему квалитет остварених социјалних односа зависи од вештина и способности свих учесника у интеракцији (Rose-Krasnor, 1997). У даљем тексту, изложићемо модел који предлаже ова ауторка.

Интегративни модел социјалне компетентности

Настојећи да превазиђе различита објашњења појма социјалне компетентности Краснорова (Rose-Krasnor, 1997)

предлаже јединствени модел који се састоји од три хијерархијски уређена нивоа анализе. Овај модел уређења социјалног конструкта ауторка описује као *призму социјалне компетенције*.

Сходно схватањима да су социјалне вештине нужне за ефикасно социјално понашање појединца, *на најнижем нивоу призме* социјална компетенција одређена је кроз специфичне когнитивне, емоционалне и социјалне способности и вештине на којима се темеље виши нивои. Социјалне вештине представљају социјално прихватљива, научена понашања, која омогућавају појединцу да остварује интеракцију са другима на начин који доводи до позитивних и избегавања негативних реакција (Gresham & Elliot, 1987). Репертоар социјалних вештина најчешће сачињавају вештине асертивности (постављање питања, започињање разговора, тражење помоћи...), вештине баратања осећањима (самоконтрола, препознати своја осећања, емпатија...), вештине планирања (пронаћи узрок проблема, доношење одлука, постављање циља...) и слично. Ауторка (Rose-Krasnor, 1997) указује да могућност учења, односно обуке у социјалним вештинама омогућује развијање социјалне компетентности код деце са дефицитом социјалних вештина. Међутим, многа деца која имају развијене социјалне вештине не испољавају нужно социјално компетентно понашање. Самим тим социјалне вештине и способности нису довољне за разумевање и проучавање социјалне компетентности појединца и не могу се изједначавати са њом.

Средњи ниво призме социјалну компетентност одређује као способност постизања сопствених циљева уз истовремено одржавање позитивних односа са другима. Овај ниво анализе заправо истиче

разлику између себе и других (Ја и Други), дистинкцију која је у психолошкој литератури препознавана као веома важна за успешну адаптацију и ефикасно социјално функционисање појединца. Потреба да се интегришу ове две оријентације постоји унутар целог животног циклуса. Међутим, постоје индивидуалне разлике када је у питању давање приоритета домену „Ја“ или „Други“. Због тога Краснорова истиче да је унутар конструкта социјалне компетенције важно правити разлику између ова два аспекта. Домен „Ја“ укључује ефикасност из перспективе појединца. Домен „Други“ чини ефикасност појединца виђену из перспективе других. Квалитетни односи могу да се успоставе само онда када је особа у стању да направи разлику између себе и других и преузме улогу другог. На овом нивоу социјална компетенција се своди на образовање квалитетних међуљудских односа при чему позитивни или негативни социјални исходи зависе од вештина свих учесника у интеракцији. Показатеље овог нивоа анализе чинили би здрави, квалитетни односи са вршњацима (квалитет пријатељских односа и социометријски статус) и одраслима (испуњење социјалних очекивања одраслих у погледу одговорног социјалног понашања, поштовање правила и норми) и генерално квалитет односа осварен унутар социјалне мреже (просоцијално понашање и одсуство емоционалних проблема и проблема у понашању).

На највишем нивоу призме социјална компетенција укључује процену и сагледавање свих претходно наведених детерминанти и показатеља социјалне компетентности. На овом нивоу анализе социјална компетентност не може бити редукована ни на који појединачан показатељ или збир специфичних вештина и

способности појединца већ као организована систем понашања, као организована целина. Социјалне вештине јесу битна компонента социјално компетентног понашања али да ли це их појединац испољити зависи од контекста и параметара конкретне ситуације. Упркос наведеном, мали је број истраживања у којима су различити нивои социјалне компетентности истовремено испитивани, као и њихова повезаност са срединским и личним карактеристикама деце. Нпр. да ли су различити нивои социјалне компетентности међусобно повезани или представљају независне конструкте? Да ли значајнији утицај на учење социјалних вештина и исходе социјалног функционисања има ниво когнитивне развијености или социјално искуство? Да ли одређене контекстуалне и индивидуалне карактеристике заједнички делују на одређене аспекте социјалне компетентности?

Операционализација и мерење социјалне компетентности

У зависности од прихваћене дефиниције социјалне компетенције, приступи у мерењу социјалне компетентности могу се разликовати с обзиром на то да ли је нагласак стављен на *исходе* социјалног понашања, *садржаје* или *процесе* социјалног функционисања. Приступ оријентисан на исходе превасходно је усмерен ка видовима социјално компетентног понашања испољеног у одређеној ситуацији и најчешће се сагледава у контексту два квалитативно другачија облика понашања – позитивног (просоцијално понашање, вршњачка прихваћеност) и негативног (агресивно или повучено понашање, проблеми са вршњацима). Мерење специфичних понашања односно социјалних вештина које

доведе до социјално компетентних исхода спада у приступ заснован на садржајима. Трећи приступ је усмерен на интерперсоналне процесе (нпр. знање, ставове, перцепцију) који доводе до социјално компетентног понашања. Сматра се да комбиновање приступа усмерених на *исходе* и *садржаје* представља користан начин концептуализације успешног социјалног функционисања јер се тако фокусира на избор социјалних вештина које доводе до остваривања важних социјалних исхода (Gresham, 1997).

Приступ у проучавању социјалне компетенције који је заснован на *исходу* социјалног понашања полази од становишта да је социјална компетенција евалуативни појам (Dirks et al., 2010; Gresham, 1986; McFall, 1982). Процена да је особа компетентна у одређеном домену социјалног функционисања базира се на неком утврђеном стандардном критеријуму и/или поређењу са одговарајућим нормативним узорком. Код деце и омладине школског узраста најчешћи показатељи, односно критеријуми за процену исхода социјално компетентног понашања обухватају прихваћеност од стране вршњака и пријатељство, облике проблематичног понашања, просоцијално понашање или академску компетентност (Goodman, 1997; Goodman, Meltzer & Bailey, 1998; Greener, 2000; Gresham & Elliot, 1990). Социјална компетенција одређена као *статус у групи вршњака* дуго је сматрана најпрецизнијом мером социјалне компетенције. Иако овакво мерење има јасан критеријум и релативно је објективно, одређивањем вршњачке прихваћености/одбачености не добијају се подаци о специфичном понашању које води до одређеног социометријског статуса. Све је више истраживања која потврђују да у одређеним околностима агресивна

деца нису нужно одбачена од вршњака чак могу бити и популарна (Hawley, Little & Rodkin, 2007; Rodkin & Farmer, 2000; Rodkin, Farmer, Pearl & Van Acker, 2006). С друге стране, анксиозна, социјално повучена деца могу бити одбачена иако не показују агресивно понашање (Ladd & Troop-Gordon, 2003). Иако је социометријски статус користан за идентификовање оне деце која нису социјално компетентна, он нам не објашњава природу овог проблема нити његове узроке (Ladd, 2005). Осим тога, већина истраживања рађена је унутар већ формираних група, па није јасно да ли је неко одређено понашање узрок или последица статуса у вршњачкој групи. С обзиром на то да је релативно мали број истраживања спровођен у групама чији се чланови претходно нису познавали, узрочно последична веза још увек није расветљена. У истраживањима усмереним на процену социјалног функционисања са вршњацима, поред социометријског поступка, користе се инструменти у којима дете процењује колико често је било жртва одређеног насилничког понашања и колико је пута и на које све начине и само било насилно (Olweus, 1996), а могу се користити и упитници за процену начина решавања међувршњачких конфликта (Rahim, 1983).

Социјална компетентност може се процењивати и на основу социјалних вештина којима дете располаже (Gresham, 1986). Овај приступ у проучавању социјалне компетенције означава се као приступ заснован на *садржају*. На овом нивоу социјална компетентност процењује се преко специфичних социјалних вештина на основу којих се могу предвидети важни социјални исходи за појединца (Cavell, 1990; Gresham, 1997; Gresham & Elliott, 1987; 1990), односно квалитет његовог

социјалног функционисања. Највећи приговор одређењу социјалне компетенције као скупа специфичних вештина и способности тиче се чињеница да он социјално компетентно понашање лоцира унутар појединца, тј. социјалну компетенцију посматра као његову особину или црту, при том не узимајући у обзир контекст и интеракције између појединаца. Због тога нам се дете може учинити компетентним, ако се фокусирамо на појединачна понашања, али се може десити и да оно није у стању да све то интегрише у једну целину и да се понаша адаптивно, тј. социјално компетентно у конкретном контексту или ситуацији. Према томе, различити нивои процене социјалне компетентности могу, али не морају, бити у корелацији.

За испитивање показатеља социјалне компетентности користе се различити методолошки приступи и поступци. У прикупљању података, зависно од узраста деце, могу се користити скале процене понашања, чек-листе, систематско посматрање деце у природним условима или у ситуацијама играња улога, експеримент, социометријско испитивање, интервју (Eisenberg & Mussen, 1989). Систематско посматрање посебно је погодно на млађим узрастима. Овакав начин испитивања омогућава да се сагледа понашање деце током њихових уобичајених активности у природним условима (учионица, игралиште, кућа, вртић), што је погодно при процени социјалних вештина деце. Истраживачи, на основу унапред припремљених категорија, бележе учесталост испољавања појединих облика понашања. Експериментално испитивање обично обухвата специфичне ситуације (нпр. опасност, сарадња да се обави неки задатак...) и њихов ефекат на испољавање социјалних вештина. Међутим, и када су

експерименталне ситуације блиске реалним животним ситуацијама на овај начин стиче се увид само у уже сегменте понашања појединца. До података о социјалном понашању и вештинама које леже у њиховој основи може се доћи на основу самопроцена, процена од стране вршњака, наставника или родитеља, а обично се користе скале процене (Greener, 2000; Gresham & Elliott, 1990) или чек листе (Achenbach, 1991; Goldstein, Glick & Gibbs, 1998). Процене самих испитаника о испољавању појединих облика социјално компетентног понашања и њиховој учесталости омогућава обухват не само тренутних реакција већ, евентуално, и трајнијих диспозиција појединца (Eisenberg et al., 1996). Основно ограничење овог метода тиче се објективности добијених података које се огледа у тенденцији ка давању социјално пожељних одговора и представљања себе у бољем светлу. Увид у социјално понашање стиче се и индиректно, на основу процена вршњака, наставника, васпитача, родитеља. У многим истраживањима, посебно оним где предмет мерења укључује већи број показатеља социјалне компетентности, инструменти за мерење појединих показатеља могу се сводити само на мањи број ајтема (Goodman, 1997; Goodman et al., 1998), али могу постојати и шире субскеале или чек листе са већим бројем ајтема (Achenbach, 1991).

ИМПЛИКАЦИЈЕ И ЗАКЉУЧЦИ

Важан аспект проучавања социјалне компетентности и данас се односи на социјалне вештине и улогу когнитивних и емоционалних процеса у посредовању социјалног понашања, али и на индивидуалне и ситуационо-срединске чиниоце који у односу реципрочне узрочности утичу на

исходе социјалног понашања појединца. Имплицира да процена социјалне компетентности не може бити редукована ни на који појединачан показатељ или збир специфичних вештина и способности појединца већ укључује процену и сагледавање свих наведених детерминанти и аспеката социјалне компетентности. Истраживања која су се бавила испитивањем повезаности различитих нивоа и показатеља социјалне компетентности показала су да они нису у корелацији. Овај налаз може бити делом приписан разликама у методологији прикупљања података, међутим, чак и коришћење исте методологије није дало много другачије резултате. На основу свега изложеног, произилази да ови различити аспекти и не морају да буду у корелацији јер представљају различите нивое анализе. Сваки од ових нивоа може бити веома важан у зависности од сврхе у коју се користи. Као и приликом истраживања многих других феномена, и код процене социјалне компетентности деце препоручује се коришћење више различитих извора и поступака истраживања. Тиме се стварају услови за добијање поузданијих и објективнијих података. На тај начин може се прецизније указати на врсте и нивое помоћи који су потребни за развијање њихове социјалне компетентности и ефикасног социјалног функционисања.

ЛИТЕРАТУРА

- Achenbach, T. M. (1991). *Manual for Child Behavior Checklist/4-18 and 1991 profile*. Burlington: University of Vermont, Department of Psychiatry.
- Cavell, T. A. (1990). Social Adjustment, Social Performance, and Social Skills: A Three-Component Model of Social Competence, *Journal of Clinical Child Psychology*, 19 (2), 111-122.
- Dirks, M. A., Treat, T. A., & Weersing, V. R. (2007a). The situation specificity of youth responses to peer provocation. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 36, 621-628.
- Dirks, M. A., Treat, T. A., & Weersing, V. R. (2007b). Integrating theoretical, measurement, and intervention models of youth social competence, *Clinical Psychology Review* 27, 327-347.
- Dirks, M. A., Treat, T. A., & Weersing, V. R. (2010). The Judge Specificity of Evaluations of Youth Social Behavior: The Case of Peer Provocation. *Social Development*, 19 (4), 736-757.
- Dodge, K. A., McClaskey, C. L., & Feldman, E. (1985). Situational approach to the assessment of social competence in children. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 53, 344-353.
- Eisenberg, N., & Mussen, P. H. (1989). *The roots of prosocial behavior in children*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., Murphy, B., Karbon, M., Smith, M., & Maszk, P. (1996). The relations of children's dispositional empathy-related responding to their emotionality, regulation, and social functioning. *Developmental Psychology*, 32, 195-209.
- Ford, M. E., & Tisak, M. S. (1983). A Further Search for Social Intelligence. *Journal of Educational Psychology*, 75, 196-206.
- Goldstein, A. P., Glick, B., & Gibbs, J. C. (1998). *Aggression Replacement Training: A comprehensive intervention for aggressive youth*. Champaign, IL: Research Press.
- Goodman, R. (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire: A Research Note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38, 581-586.
- Goodman, R., Meltzer, H., & Bailey, V. (1998). The Strengths and Difficulties Questionnaire: A pilot study on the validity of the self-report version. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 7, 125-130.

- Greener, S. H. (2000). Peer assessment of children's prosocial behavior, *Journal of Moral Education*, 29 (1), 47-60
- Gresham, F. M. (1986). Conceptual issues in the assessment of social competence in children. In P. S. Strain, M. J. Guralnick, & H. M. Walker (Eds), *Children's social behavior: development, assessment and modification* (215-284). Orlando: Academic Press.
- Gresham, F. M., & Elliott, S. N. (1987). The relationship between adaptive behaviour and social skills: Issues in definition and assessment. *Journal of Special Education*, 21 (1), 167-181.
- Gresham, F. M., & Elliott, S. N. (1990). *The Social Skills Rating System*. Circle Pines, MN: American Guidance Service.
- Gresham, F. M. (1997). Social competence and students with behavior disorders: Where we've been, where we are, and where we should go. *Education & Treatment of Children*, 20 (3), 233-250.
- Hawley, P., Little, T. D., & Rodkin, P. C. (2007). *Aggression and adaptation: The bright side to bad behavior*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Ladd, G.W., & Troop-Gordon, W. (2003). The role of chronic peer difficulties in the development of children's psychological adjustment problems. *Child Development*, 74 (5), 1344-1367.
- Ladd, G. W. (2005). *Children's peer relations and social competence: A century of progress*. New Haven: Yale University Press.
- McFall, R. M. (1982). A review and reformulation of the concept of social skills. *Behavioral Assessment*, 4, 1-33.
- Olweus, D. (1996). *The Revised Olweus Bully/Victim Questionnaire*. Mimeo. Bergen, Norway: Research Centre for Health Promotion.
- Rahim, M. A. (1983). *Rahim organizational conflict inventories-I-II*, Palo Alto, California: Consulting Psychologists Press.
- Rodkin, P., & Farmer, T. (2000). Heterogeneity of popular boys: Antisocial and prosocial configurations. *Developmental Psychology*, 36, 14-24.
- Rodkin, P. C., Farmer, T.W., Pearl, R., & R. Van Acker (2006). They're cool: Social status and peer group supports for aggressive boys and girls. *Social Development*, 15, 175-204.
- Rose-Krasnor, L. (1997). The nature of social competence: A theoretical review. *Social Development*, 6 (1), 111-135.
- Yeates, K.O., & Selman, R.L. (1989). Social competence in the schools: Toward an integrative developmental model for intervention. *Developmental Review*, 9(1), 64-100.

DIFFERENT ASSESSMENT LEVELS AND METHODS OF CHILDREN'S SOCIAL COMPETENCE

Marija Jelic

*University of Belgrade – Faculty of Special
Education and Rehabilitation*

Abstract

In the work of a review character, we consider the phenomenon of social competence in the context of different methods and levels of assessment of social competence in children. An analysis of the selected papers is organized around the answer to two questions (1) What indicators and levels of social competence can we evaluate in children? (2) What methods and procedures can we estimate certain indicators of social competence? By analyzing papers on social competence as a possible difficulty in assessing social competence, we have identified: nonconformity about defining the notion of social competence, as well as a wide range of different indicators of social competence. In the second part of the paper, the Integrated Model of Social Competence is presented, through the three levels of social competence assessment, as well as the possibility of operationalization and measurement of social competence. At the end of the paper, it is pointed out the implications for the practice in terms of undertaking a targeted intervention in accordance with the assessment of social competence at all three levels, as an organized system.

Key words: *social competence, assessment levels, assessment methods, children*